

Сања Ј. ПАРИПОВИЋ КРЧМАР*
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 29. 9. 2023.
Прихваћен: 29. 2. 2024.

СТИХ ХУМОРИСТИЧКО-САТИРИЧНИХ ПЕСАМА ЛАЗЕ КОСТИЋА

Сарадња Лазе Костића са београдским шаливим либералним гласилом *Брка* изродила је седам песама које су објављиване под псеудонимом током 1882. године: „Јуда“, „Опанак, Право чудо!“, „Нуде Босну“, „Рабагас“, „Пушке“ и „Со“. Оне су Костићев сатирични коментар на представу и политичке догађаје ондашњег времена. Ниједна од њих није се нашла у издању *Песама* из 1909. године. У тој песничкој књизи Костић објављује први пут сатиричну песму „Иза Драгина 'порођаја'“, која се овој скупини песама прикључује првенствено по уметничком коментару инспирисаном актуелним догађајима, односно исмевању једног доба, али исто тако и сатиричном одражавању песничке честитке краљевском пару коју је испевао Ј. Ј. Змај. Како је она пример полиметрије, која је у Костићевом опусу иначе заступљена у сва три књижевна рода, потребно је сагледати функцију овог феномена у овој врсти књижевних остварења, као и врсту стиха којим су писане остале Костићеве сатиричне песме.

Кључне речи: Лаза Костић, сатиричне песме, шаливи лист *Брка*, стих, неизометрични облици.

Праћење слоге двеју дијаметрално укосних сила – овапућивања мисли и овамишљавања пути, на којима почива свака вештина, па и песништво, а коју Лаза Костић назива обликом/формом у једној својој реплици на критичко мишљење о његовој поеми „Беседа“, водило нас је маркирању појединих специфичности Костићева стихотворства којима је највише простора дато у критичкој литератури о њему. Овоме раду тако претходи рад у којем су сагледани поступци Костићевог подухвата европеизације српске поезије на метричком плану, односно његовог обликовног иновирања, међу којима се издвајају као доминантна два питања: питање силабизма на романски начин, тј. питање структуре Костићевог симетричног десетерца, стиха као члана породице стихова на подлози лирског народног десетерца, и питање заступље-

* sanja.paripovic@ff.uns.ac.rs

ности нерегуларних стихова.¹ Упознавање са развојем структуре десетосложног Костићевог стиха и употребом неизометричних облика отворило је и питање усклађености песничке идеје и њеног спољног обличја, питање сраслости предмета и садржаја. Како су се у групи нерегуларних метричких облика нашле и песме сатиричне садржине, неке од њих и први пут објављене у последњој песничкој књизи коју је Костић сам приредио 1909. године, чинило се потребним преиспитати не само феномен полиметрије у овој врсти књижевних остварења, него сагледати и врсту стиха којим су писане остале његове сатиричне песме, посебно оне које су остале ван овог издања.

Управо та група сатиричних песама објављена у новинама, а која се није даље прештамповала, допуниће слику и о Костићевој новинарској делатности.² Наиме, његово ангажовање у развоју српске штампе није занемарљиво, а интересовање за новинарско стваралаштво, по речима Радована Поповића, трајало је готово четири деценије (в. Поповић 1992: 205). Костић је био први председник удружења журналиста названог „Српско новинарско друштво”, које је 1882. године основано у Београду. Указано је на значајне домете и утемељене стандарде у извештавању које је постигао активним бављењем новинарством читавог свог радног века³ и на три периода журналистичког рада⁴. Током другог, београдског периода Костић је сарађивао и у листу *Брка* који је дуго опстајао на публицистичкој сцени (1882–1883; 1885–1915; 1918–1931).⁵ О сарадњи Лазе Костића са овим београдским либералним хумористичко-сатиричним гласилом нема много података, вероватно из разлога што прилози које је тамо објављивао нису имали високу уметничку вредност, већ им је полазиште било у осврту на актуелне политичке догађаје, а циљ не сам естетски доживљај него подсмех тематизованим појавама. Костићеву укљученост у рад листа приближио нам је једним краћим текстом Слободан Јовановић 1938. године, осврћући се на седам песама које су објављиване под псеудонимом Бркић током 1882. године. Интересантно је да не само што Костићева скупина сатиричних песама објављена у шаљивом *Брки* није досегла његово опроштајни песнички зборник из 1909. године, вероватно због констатованог њиховог неуметничког домета, него је и овај Јовановићев текст о тим песмама изостао из првог зборника радова о Лази Костићу, који је приредио

¹ Видети наш рад „О стиховном репертоару песама Лазе Костића” у зборнику *Поезија и поетичка начела Лазе Костића* у издању Института за књижевност и уметност у Београду и Дучићевих вечери поезије у Требињу (Београд-Требиње, 2024: 183–199).

² О Костићевом бављењу новинарством видети Лесковац 1991: 286–316.

³ „Непрекинута нит постепеног развоја нашег новинарства, која креће од Димитрија Давидовића, те прелази у руке Теодора Павловића, долази до Лазе Костића, тог сигурног прегоаца који оштрим пером новинарским распаљује, само њему знаним жаром, борбу за физичко али и духовно ослобођење поробљеног народа. Костић је био предестиниран да постане врхунски новинар захваљујући особинама које му је природа дала: духом, карактером, радозналешћу, интелигенцијом и искреном љубављу за правду и истину” (Баровић 2011: 284).

⁴ „Први или новосадски период везан је за Милетићеву ’Заставу’ и трајао је од 1863. до 1878. године, други, београдски период, везује се за либералску ’Српску независност’ и траје од 1881. до 1883. године и трећи, цетињски период од 1884. до 1891. године посматрамо кроз Костићев рад у ’Гласу Црногорца’” (Баровић 2011: 284).

⁵ О богатству актуелних тема овога либералног листа који је „репрезентативни пример хумористичко-сатиричког гласила с краја XIX и почетка XX века” видети Иконић 2016: 59–94.

Младен Лесковац 1960. године! Парадоксално је да Лесковац у делу о интерпретацији и критици Костићевог дела Јовановићу даје највише простора; у његовом избору он је заступљен са чак четири текста, али не и овим текстом о песмама из београдског листа, који је уједно и последњи Јовановићев текст о Костићевом делу.

Критици су ове сатиричне песме, дакле, ван интересног подручја, како у ондашњим временима, јер о тим Костићевим саставима није било забележака, па отуда и постају предмет Јовановићеве анализе, тако ни у потоњим временима, јер се тим песмама није поклањала критичка пажња нити засебно нити у односу на целокупно Костићево поетско стваралаштво. На основу такве уједначене рецепције у протеклом времену, па и чињенице да их сам аутор не припаја свом финалном одабиру, може се чинити да избор наведене теме нема дозу релевантности. Па ипак, ако је поетско и новинарско прегалаштво дубоко уткано у Костићев животни позив, ако је „тај сегмент Костићевог стваралаштва важан аргумент и у диспуту око *Књиге о Змају*” (Лудошки 2011: 328), ако су по врсти ове песме у релацији са другим таквим песмама које аутор обелодањује у коначној песничкој књизи, онда је неосновано мислити да су вредне занемаривања. У прилог свему поменутом иде и податак да су ове песме „у шаљивим листовима долазиле по правилу на прво место као у политичким листовима уводни чланци” (Јовановић 1938: 226). Тако се на насловној страни листа *Брка* у првим бројевима за 1882. годину по правилу штампала по једна Костићева песма: „Јуда” (у бр. 1 од 1. априла), „Опанак” (у бр. 2 од 8. априла), „Право чудо!” (у бр. 3 од 18. априла), „Нуде Босну” (у бр. 4 од 25. априла), „Рабагас” (у бр. 5 од 2. маја), „Пушке” (у бр. 7 од 16. маја) и „Со” (у бр. 12 од 27. јуна). Ове песме су Костићев сатирични коментар на представу и политичке догађаје ондашњег времена. Оно што извесно надилази хроничарски ниво Јовановићевог текста управо су тек наговештени књижевно компаратистички елементи и запажена једна версификацијска чињеница, што је довољан подстицај за потоње аналитичке приступе. У прилог овом подстицају иде и констатација ауторке текста о Јовановићевој критичкој рецепцији дела Лазе Костића: „Јовановић потврђује ауторство тих непрештампаваних сатиричних стихова потписаних псеудонимом Бркић, који откривају Костићев политички став, али и стваралачко зрење песника који се из *homo politicus*-а преображава у *homo aestheticus*-а” (Лудошки 2011: 321–331).

Јовановић наводи да су ових Костићевих седам песама углавном настале „по калупу који је Змај створио”, као и да су обојица, Костић и Змај, подражавали Хајнеове сатиричне песме (Јовановић 1938: 227). Још је значајнија тврдња да то угледање и данас неке песме може да чини живим и пажње вредним, док алудирање на ондашњи догађај подлеже заборава. Премда хвалећи Костићево умеће сликовања, са којим је у предности у односу на Змаја, Слободан Јовановић му оспорава вештину реторског развијања идеје, изузев у једној песми („Пушке”) коју наводи у целини, а са којом га је отац Владимир Јовановић упознао. Од поменутих седам песама, ово је и једина песма испевана у целини доследно најфреквентнијим Костићевим трохејским сти-

хом, без иједног одступања од осмослога, што је иначе у његовом стиховању редак случај. Неодступање од основне метричке и строфне мере готово као да је усаглашено народној уједињености која се тематизује овом песмом. У ових 11 катрена песник износи реакцију на вест из листа *Садашњост* од 6. маја 1882. године о кријумчарењу пушака из Бугарске кроз Србију за Босну, ухваћену у Чачку 5. маја, у којој се прозивају као агитатори славенофилски одбори, потпомогнути нашим „књижевницима”. Догађај транспорта пушака у Србију, подстакнут српском муком и погибијом јунака, може се сагледати и у светлу ситуације одузимања оружја од сељака по наређењу владе Милана Обреновића, јер власт и овде задржава оружје и бушкачима стаје на пут. У последње две строфе које су графички издвојене и којима се истиче обрт ситуације, интервенција власти сатирично је осликана уделом жутогарног мачка у спречавању криминала и интензивирана је ментална и карактерна раздаљина народа и владара курзивом маркираним антиподима:

Заступи им даље путе
Многим коњем и жандармом
Мачак длаке црножуте
У заносу жутогарном.

Јадна пушко! Ти си хтела,
Да јунаку будеш друга;
Воља ти се гаси врела:
Кукавац се теби руга! –

Јовановић издваја још једну песму, уз поменуте „Пушке”, више својом структурном појавом него преношењем извесне идеје. Двопевна шпањолска романца позајмљеног наслова позоришног комада – „Рабагас”⁶, је и по мишљењу других тумача Костићеве поезије неправедно изостављена из Костићевог последњег избора, што због fine ироније, што због акробатског начина сликовања налик на риму поеме „Самсон и Делила” (в. Стоканов 2011: 148). Ипак, временом се некадашњи актуелни догађаји потискују другим дешавањима, па се пригушује и „контекстуални ’притисак’ на текст” и жењава „иронизацијски набој песме” (Стоканов 2011: 149), што можда оправдава одсуство оваквих песама из брижљиво приређеног издања. Тематизовању протеста београдских ђака и студената током извођења представе у Народном позоришту и сукоба са полицијом подесна је била дијалогска композиција,

⁶ У питању је драма *Рабагас* француског писца Викторијена Сардуа коју је превео са француског министар Владан Ђорђевић. Прерада ове драме изведене у Народном позоришту у Београду 28. априла 1882. године изазвала је сукоб власти и опозиције, тачније у политичке сврхе злоупотребљен је културни догађај. О томе Ивана Иконић у прегледу српске хумористичко-сатиричке периодике друге половине XIX и почетка XX века, на основу Јовановићевих бележака, пише: „Организована је представа провокативне садржине, уперена против опозиције, посебно радикалске како се у народу сматрало. Тада су се догодиле и прве демонстрације у позоришту код Срба, јер је побуњена интелигенција ово дело које слави тиранију прекинула звиждањем, повицима, чегрталкама. Умешала се и жандармерија, а умало да буде позвана и војска. Када су се преместили на улицу дошло је до сукоба и са ђацима Високе школе на челу, који су били скривени у руци припремљеној за постављање споменика кнезу Михаилу Обреновићу” (Иконић 2016: 64).

али она није подржана и променом стиховног распона. Два гласа се смењују – Рабагас (односи се на Сардуов позоришни комад) и дон Милутино (односи се на Милутина Гарашанина, министра унутрашњих послова Кнежевине Србије), али ритам песме не; читава је испевана симетричним осмерцем (са блоком катаlecticког облика у другој строфи који би могао да наговести смену гласа, али континуитет није одржан). Чини се да се овом строфном изометријом адекватно одражава интенција романсирања две сукобљене стране, што доприноси интензивирању иронијске нити, јер би у супротном напетости ситуације била еквивалентна смена стихова различитих дужина.

Ако се, пак, ова дијалогска песма није нашла у издању *Песама* из 1909. године, јесте дијалогска сатирична песма „Иза Драгина 'порођаја'”, коју овде Костић први пут објављује. Било по важности догађаја који су били повод њеног настанка (женидба краља Александра са удовицом Драгом Машин и њена лажна трудноћа), било по својој специфичној усаглашености експресије и форме, ова се песма ипак издваја од Костићевих сатиричних песама, отуда оправданост њене позиције у овом издању. Мада се скупини песама из „Брке” прикључује првенствено по уметничком коментару инспирисаном актуелним догађајима, односно исмевању једног доба, она у својој првобитној верзији није саркастично обојена. Наиме, претакање реакције на нову краљицу у стихове започето је пре сазнања о симулираној трудноћи, више као потреба да се и он песнички огласи и парира Змају који се песмом већ додворавао краљици Драги.⁷ Потом, у светлу нових вести о превари, Костић мења већ написане стихове сада сатирично одражавајући песничку честитку краљевском пару коју је испевао Ј. Ј. Змај. У три строфе смењују се гласови актера два кола и уводи коментар на крају. Свака целина је структурно посебна, промена стиховног распона усклађена је промени гласа; глас кола верних пример је комбинованог размера, односно у правилној алтернацији су симетрични осмерац и шестерац; друга строфа кола дерних је изометрична, испевана у седмерцу; ауторов сопствени глас из даљине у последњој строфи осим што доноси промену на плану стиха, мења и тип строфе – тростих је испеван десетосложним стихом. Промена ритма у овој песми потпомогнута је и различитим римовањем сваке строфе: од укрштеног, преко обгрљеног до нагомилане риме. Не само да се опонирају називи груписаних *верни* и *дерни*, него се прикључује наводно непристрасни глас, односно посматрач из даљине, па се увођењем коментара од стране трећег лица које слуша дијалог сумира разговорна ситуација што читавој песми даје драмску структуру: колом верних износи се теза, колом дерних антитеза, а гласом из даљине синтеза.

„Иза Драгина 'порођаја'”

Коло верних:
Док је нама краља Саше
и краљице Драге,

⁷ О овоме сведочи сам песник у једном писму непознатом адресату. Видети Стоканов 2011: 151–152.

одбијаће руке наше
од Србије враге.

Коло дерних:
За краљице Драгиње
престала је трпија,
почела је Србија
да се пред њом сагиње.

Глас из даљине.
Постојбина, некад, големака,
сад је земља мазних долевака,
стовариште празних колевака.

Дакле, ова песма пример је полиметријске композиције, односно структурирања које подразумева поступак смењивања групе стихова различите врсте који прати и смена различите експресије, чиме се постиже интензивирање осећања. Подсетићемо да је својевремено и сам Костић теоријски артикулисао романтичарско начело стварања утемељено на концепту органске форме која прати песничку идеју од које је недељива, бранећи своју „Беседу” од неповољног суда рецензента, те износиће том приликом да је полазиште у посебности садржаја сваког дела поеме које је пратио адекватан облик.⁸

Остале песме из *Брке*, премда немају ону вештину изграђивања идеје, како то Јовановић тврди, нити су достигле нотирање у књижевној историји јер су непризнатог уметничког квалитета, ипак имају стиховне и структурне особитости усклађене стиховном репертоару Костићевог опуса. Како је Костић био наклоњен разноврсним комбинацијама стихова, што дужих са краћим, трохејским са јампским (што подупире његову теорију укрштаја којом се сустичу његово поетско и филозофско усмерење⁹), тако су и регуларно неизометрични облици попут комбинованог размера употребљени за преношење сатиричног садржаја. Већ прва песма „Јуда” почиње правилном изменом седмерца и симетричног осмерца, да би се потом нарушила ова регуларност обликом каталексе на месту седмерца, иако се по броју слогова које на прсте бројимо не мења ништа, и даље су то седмосложни стихови. Потом се одступа и уношењем деветосложног стиха као и изометричке четврте и пете осмерачке строфе која и семантички доноси преокрет јер у причу о издајству уноси покајање које резултира вешањем. Исмевајући уз мотив издаје и користољубље и похлепу Костић у последњем конклузивном катрену актуализије ове особине указујући на њихову свевременост.

Нешто сличну комбинацију осмерца са својим каталектичким обликом налазимо и у песми „Право чудо”, с тим да је избегнута правилност у њиховом

⁸ У том контексту треба указати и на други нерегуларни метрички облик – полисилабички стих, у сатиричној песми „Побри Ј.Ј.”, штампаној у Костићевом коначном издању.

⁹ Прилика је напоменути да се то начело укрштаја супротности увиђа плодним јер се укрштајем те супротности преображавају што резултира новином и развитком. Па и саме песме сатиричног садржаја репрезентују „укрштај имагинативне непосредности и рефлексије” (Недельковић 1960: 239).

поретку, а убацује се и блок седмераца у трећој строфи. На вест из листа *Садашњост* од 10. априла, бр. 4, да су организована четири пароброда за пратњу Краља до Обреновца, а Краљице и Краљевића до Београда, Костић за наслов песме узима завршну синтагму ове информације и пише своју ироничну реакцију. У том седмерачком блоку којим се мења ритам, уз набрајање српских градова гомилају се и деминутиви у функцији појачавања карикирања:

Право чудо, чудо право!
 Чуј, Дунаве, слушај Саво!
 Вид'ло је и Ваљево
 Светло лице Краљево;
 Ал' зашто нам Ужице
 Заман бере ружице
 Да посипа Краљу пут?
 Чије су то ручице,
 Што му крате, мучице,
 Тај овејан српски кут?
 Је л да је „право чудо”,
 Напредњачка сакалудо?

Правилном мешавином размера испевана је и песма *Со*: наизменично се смењују симетрични осмерац и шестерац, што читавој песми даје посебно убрзан ритам адекватан испредању шаљиве теме, која кулминира завршним катреном структурираном у првом делу питањем, а у другом одговором са болдованим жаок-речима („А што ће му толико соли, / Што ће толки намет? / Хоће богме да **осоли** / Свој Србији **памет**.”).

Осмерац се, као најфреквентнији Костићев стих, раздваја и графички на свој полустих, па тако прави још једну специфичну комбинацију у песми „Нуде Босну”. Упућујући читаоце на чланак неких новина и листова из којих се стиче утисак да би Аустро-Угарска препустила Босну Србији по доброј цени, што као прозни текст стоји пред песмом у својству прелудијума, Костић се не само семантички него и графички поиграва у овој песми распоређујући стихове у фигуру крста који су, мултипликовани, у основи композиционе структуре песме. Песник се готово проповедним тоном обраћа и освешћује паству о непожељној трансакцији, визуелно оснажујући запрепашћење референским полустихом који гради вертикалне краке крста.

Надасве, све ове стиховне спреге у песмама сатиричне вокације не изненађују толико колико употреба симетричног десетосложног стиха у пародијском домену, с обзиром на чињеницу да је овим стихом Костић испевао песме љубавне тематике (нпр. песме „Љубавни мач” и „Моја звезда”) и озбиљне интонације (нпр. песме: „Вече”, „Над Костом Руварцем”, „На парастосу Вука Ст. Караџића”, „О Шекспировој тристагодишњици”, „На парастосу српског кнеза Михаила М. Обреновића III”, „Јадрански Прометеј”¹⁰). Све поменуте песме испеване су пре ове сарадње у *Брки*, па се хронологија ме-

¹⁰ Треба имати у виду да је симетрични десетерац основна метричка мера ових песама, те да се као одступања могу сагледати асиметрични десетерац као и јампски једанаестерац. Има примера и померања цезуре у десетосложном стиху ових песама.

тричке форме не може доводити у питање. Очито је Костић сматрао подобним овај слоговни оквир за разноврсне садржаје, отуда се нашао и у једној песми објављеној у овом гласилу. Песма „Опанку” испевана је у комбинацији симетричног десетерца са својим каталектичким обликом и завршним полустихом сваке сестине (сеста риме). Овакве комбинације Костић је и раније правио, првобитно у препевима, а потом и у ауторској поезији (у песми „Певачка имна Јовану Дамаскину”, а само годину дана пре сарадње са листом *Брка* и у песми „Омладина на збору”). Било је и песама у којима су строфе у симетричном десетерацу завршаване петосложним полустихом („Паризу 1867–1880”). Дакле, комбинација стиха пуног облика са својим крњим обликом, па и полустихом, није новина, међутим, не може да не изненађује чињеница да је песма у којој се нешто карикира, а притом је још и објављена у гласилу те намене, испевана стихом песме којом је Костић окончао стиховање. Штавише, посебно се отвара питање функције комбинације лирског десетосложног стиха са својим каталектичким обликом у сатири, када знамо да је Костић овако ритмички реализовао своју лабудову песму „*Santa Maria della Salute*”, песму која је не само његова лична карта него и песма која је највише вреднована у националним и светским оквирима, песма изразите трајности. По томе се песма „Опанку” несумњиво издваја и сагледава у посебном светлу у односу на остале песме из те групе сатиричних. Изнова инспирисан наводима из новина, што ставља на место мотоа, песник излива сву горчину у доживљају односа законодавног тела према народу, овде представљеног синегдохски. Иако примарно са интенцијом исмевања, песма проблематизовањем суштинског питања опхођења власти, у свој својој првртљивости, према онима који нису на позицији, а чијом су заслугом ти исти на њој, надилази своју првобитну намену. Тако, дакле, озбиљност питања које је у подтексту ове сатиричне потке чини легитимним опредељење за ову врсту стиха, па се ова песма може уврстити у тај низ песама на путу развоја ове комбинације облика десетосложног стиха, тачније, на Костићевом путу ковања нових ритмичких кретања у комбинацији са осмостипном строфом каквих до његове лабудове песме није било ни код нас ни у светској књижевности (в. Бркић 1960: 365–373; в. Петровић 2003: 351–363).

Уколико је Јовановић, издвојивши песму која очитује способност аутора да у њој еволуира идеју, која спроводи једну мисао од почетка до краја, те прештампавањем целокупног текста песме у свом раду, у часопису чији број је посвећен Павлу Поповићу, указао можда на пропуст при састављању ауторовог крајњег избора песама, издвојићемо и ми, са истом намером, у целини песму „Опанак”, што због теме која се одупире временском одређењу, што због употребе стиховне структуре релевантне у Костићевом стихотворству.

Зар увек такав какав се роди,
 Зар увек презрен, зар увек прост?
 Зар не знаш да си силој господи
 Од памтивека у грлу кост?
 Зар не знаш да си у свему задњи,
 Опанче јадни?!

И у скупштину зар да се вине
 Необрађени подножак твој,
 Где треба само ципеле fine
 Свој да унесу господски сој?
 Зар пред већине рој лицемерни,
 Опанче дерни?

Зар нису доста беседе глупе
 С отменог места што море збор?
 Зар нису доста господске ћупе,
 Што им је тако – одговор спор?
 Већ и ти дође да „каљаш” скупе
 „Скупштинске клупе”!

Ја видим, теби помоћи нема,
 Никад се нећеш дотерати,
 И већ се чизма на тебе спрема,
 Мамузом ће те отерати.
 Ево ј’ у првом железном возу,
 Знаћеш за госу!

И ти се ипак на борбу спраљаш,
 На посао себе притежеш сам,
 Зар опет хоћеш „клубе да каљаш”,
 Да обесветиш већинин храм?
 Кад си већ така налепа, намет,
 Прими мој савет:

Не питај оних што тебе гризу,
 Ко им је био отац ил’ дед,
 Данас ти јесу, сутра ти нису,
 Данас су варак, сутра су смет;
 Њихова не мож’ реч да те вређа,
 Сврбе их леђа.

Ал’ нек ти реку господа цигла:
 „Од куда круна, коме вам сја?
 „Од куд се дигла, од куд је никла,
 „Зар нисам њојзи праотац ја?
 „Па зар и *круну* „опанак каља”,
 „Круну у Краља?”

Чак и ако кроз време актуелност догађаја ка којима је усмерена Костићева сатирична жаока јењава, односно ако прихватање од стране читалаца временом наилази на непроходност услед непознавања ситуација на које се сатирично реаговало, оно што се њима тематизује може за потоње генерације бити херметично само из перспективе (не)познавања историје, али се не може прихватити да ти догађаји немају своју актуелност и данас. Ако је контекст пригушен, поновљивост ситуација је врло извесна, што чини теме ванвременим.

ЛИТЕРАТУРА

- Баровић 2011: В. Баровић, С. Баровић, Значај Лазе Костића за развој српског новинарства, у: И. Живанчевић Секеруш (ур.), *У спомен на Лазу Костића (1841–2011)*, Нови Сад: Филозофски факултет, 283–290.
- Брка: шаљиви лист за свакога*, Б. Петровић (ур.), Београд: Љубомир Ј. Бојовић, 1882–1931.
- Бркић 1960: С. Бркић, О генези једног ритма и једне форме, у: М. Лесковац (прир.), *Лаза Костић*, Београд: СКЗ, 365–373.
- Иконић 2016: И. Иконић, *Српска хумористичко-сатиричка периодика друге половине XIX и почетка XX века*, Нови Сад: Фондација Богумила Храбака – ВАНУ.
- Јовановић 1938: С. Јовановић, Лаза Костић као сарадник „Брке”, у: П. Поповић (ур.), *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, књ. 18, Београд: Штампa државне штампарије краљевине Југославије, 225–231.
- Лесковац 1991: М. Лесковац, Новинар Лазе Костић, *Лаза Костић – огледи и чланци*, Нови Сад: Матица српска, 286–316.
- Лудошки 2011: Н. Лудошки, Дело Лазе Костића у критичкој рецепцији Слободана Јовановића, у: И. Живанчевић Секеруш (ур.), *У спомен на Лазу Костића (1841–2011)*, Нови Сад: Филозофски факултет, 321–331.
- Недељковић 1960: Д. Недељковић, Српски дијалектички панкализам у XIX веку, у: М. Лесковац (ур.), *Лаза Костић*, Београд: СКЗ, 219–241.
- Париповић Крчмар 2023: С. Париповић Крчмар, О стиховном репертоару песама Лазе Костића, у: С. Шеатовић, М. Аврамовић (ур.), *Поезија и поетичка начела Лазе Костића*, Београд – Требиње: Институт за књижевност и уметност – Дучићеве вечери поезије (зборник у припреми).
- Петровић 2003: С. Петровић, Стих и строфа двију пјесама Лазе Костића, *Облик и смисао – Стиси о стиху*. Београд: Фабрика књига, 351–363.
- Поповић 1992: Р. Поповић, Писци новинари, у: М. Аврамовић, *Два века српског новинарства*, Београд: Институт за новинарство, 205–209.
- Стоканов 2011: Р. Стоканов, О песми „Иза Драгина ’порођаја’”, *Траговима Лазе Костића*, Београд: Алтера, 147–157.

Sanja J. Paripović Krčmar

THE VERSE OF LAZA KOSTIĆ'S HUMOROUS SATIRICAL POEMS

(Summary)

The cooperation between Laza Kostić and the humorous liberal magazine „Brka” resulted in seven poems published under a pen name in the course of 1882: *Judas, Opanak, What a Miracle!, Bosnia on Offer, Rabagas, The Guns and Salt*. They are Kostić's satirical commentary on the political events of the time and their perception. None of them appeared in the volume of his *Poems* published in 1909. In this collection of poems, Kostić published for the first time the poem *After Draga's 'delivery'*, which

is akin to the other poems primarily because it is a commentary on the contemporary events, that is, a ridicule of the period in history, as well as a satirical reflection of the poetic greeting to the royal couple by J.J. Zmaj. Kostić's satirical poems from the magazine are in keeping with the versification and structure of the poetry he admired. As Kostić used to combine his verses freely, long lines with short ones, or trochaic with iambic, so the regularly non-isometric forms, such as the combined metrics, were used in order to convey the satirical content. There is also the question of the function of combining the lyrical ten-syllable line with its catalectic form in a satire, in the light of the fact that Kostić wrote his swan song, the poem *Santa Maria della Salute* in this vein.

Keywords: Laza Kostić, satirical poems, humorous magazine *Brka*, line, non-isometric forms.